

I

(Ψηφίσματα, συστάσεις και γνωμοδοτήσεις)

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

ΕΥΡΩΠΑΙΟΣ ΕΠΟΠΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Γνωμοδότηση του Ευρωπαϊού Επόπτη Προστασίας Δεδομένων όσον αφορά την ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, η ραδιοσυχνική αναγνώριση (RFID) στην Ευρώπη: βήματα προς την κατεύθυνση χάραξης πλαισίου πολιτικής, COM(2007) 96

(2008/C 101/01)

Ο ΕΥΡΩΠΑΙΟΣ ΕΠΟΠΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ,

Έχοντας υπόψη:

τη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, και ιδίως το άρθρο 286,

το Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ιδίως το άρθρο 8,

την οδηγία 95/46/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Οκτωβρίου 1995, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών,

την οδηγία 2002/58/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Ιουλίου 2002, σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών,

τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 45/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2000, σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα όργανα και τους οργανισμούς της Κοινότητας και σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών, και ιδίως το άρθρο 41,

ΕΞΕΔΩΣΕ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΓΝΩΜΗ:

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Στις 15 Μαρτίου 2007, η Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση σχετικά με τη ραδιοσυχνική αναγνώριση (RFID) στην Ευρώπη: βήματα προς την κατεύθυνση χάραξης πλαισίου πολιτικής ⁽¹⁾

⁽¹⁾ COM(2007) 96 τελικό.

(εφεξής: «ανακοίνωση»). Βάσει του άρθρου 41 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 45/2001, ο Ευρωπαίος Επόπτης Προστασίας Δεδομένων (ΕΕΠΔ) φέρει την ευθύνη να συμβουλεύει τα κοινοτικά όργανα και οργανισμούς σχετικά με όλα τα θέματα που συνδέονται με την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Δυνάμει του άρθρου αυτού, ο ΕΕΠΔ υποβάλλει την παρούσα γνωμοδότηση.

2. Η γνωμοδότηση αυτή πρέπει να θεωρηθεί ως ανταπόκριση του ΕΕΠΔ στην ανακοίνωση, καθώς και σε άλλες δράσεις στον τομέα της RFID οι οποίες έχουν πραγματοποιηθεί μετά την έκδοση της ανακοίνωσης. Μεταξύ αυτών των λοιπών σχετικών δράσεων που ελήφθησαν υπόψη για την παρούσα γνωμοδότηση περιλαμβάνονται:

— η απόφαση της Επιτροπής, της 28ης Ιουνίου 2007, για τη σύσταση της ομάδας εμπειρογνομόνων για τη ραδιοσυχνική αναγνώριση ⁽²⁾, άμεση συνέπεια της ανακοίνωσης. Η ομάδα είναι επίσης γνωστή ως ομάδα ενδιαφερομένων για την RFID. Σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 4 στοιχείο β) της απόφασης, ο ΕΕΠΔ συμμετέχει στις δραστηριότητες της ομάδας ως παρατηρητής,

— το ψήφισμα του Συμβουλίου της 22ας Μαρτίου 2007 σχετικά με τη στρατηγική για ασφαλή κοινωνία της πληροφορίας στην Ευρώπη ⁽³⁾,

— το πρόγραμμα «RFID και διαχείριση ταυτότητας» που έθεσε σε λειτουργία το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ⁽⁴⁾,

⁽²⁾ Απόφαση αριθ. 467/2007/ΕΚ (ΕΕ L 176 της 6.7.2007, σ. 25).⁽³⁾ ΕΕ C 68 της 24.3.2007, σ. 1.⁽⁴⁾ Πρόγραμμα «RFID και διαχείριση ταυτότητας — Περιπτώσιολογικές μελέτες από την πρώτη γραμμή της ανάπτυξης προς την κατεύθυνση της περιβάλλουσας νοημοσύνης», που ανατέθηκε από την υπηρεσία αξιολόγησης επιστημονικών και τεχνολογικών επιλογών (STOA) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και εκτελέστηκε από την ETAG (ομάδα αξιολόγησης της ευρωπαϊκής τεχνολογίας): http://www.europarl.europa.eu/stoa/default_en.htm

- η έκδοση της γνωμοδότησης αριθ. 4/2007 σχετικά με την έννοια των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τον Ιούνιο του 2007, από την ομάδα του άρθρου 29 για την προστασία των δεδομένων ⁽¹⁾,
- η ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο για την παρακολούθηση του Προγράμματος Εργασιών για καλύτερη εφαρμογή της οδηγίας για την Προστασία Δεδομένων ⁽²⁾, και η γνωμοδότηση του ΕΕΠΔ, της 25ης Ιουλίου 2007 ⁽³⁾, για αυτήν την ανακοίνωση,
- η έκδοση από την Επιτροπή πρότασης οδηγίας για την τροποποίηση (μεταξύ άλλων) της οδηγίας 2002/58/ΕΚ σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών ⁽⁴⁾.
3. Ο ΕΕΠΔ επικροτεί την ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη RFID επειδή καλύπτει τα κύρια θέματα που προκύπτουν στο πλαίσιο της εγκατάστασης της τεχνολογίας RFID χωρίς να παραμελεί τα καθοριστικά θέματα που σχετίζονται με την προστασία της ιδιωτικής ζωής και των δεδομένων. Η εν λόγω ανακοίνωση είχε το όφελος να στηρίζεται σε προπαρασκευαστικές εργασίες που εκτελέστηκαν με συνέπεια και αυστηρότητα. Για την ακρίβεια, της ανακοίνωσης προηγήθηκαν πέντε θεματικά εργαστήρια καθώς και ηλεκτρονική δημόσια διαβούλευση ⁽⁵⁾ κατ' ανάθεση της Επιτροπής.
4. Ο ΕΕΠΔ συμφωνεί με την άποψη ότι τα συστήματα RFID μπορούν να διαδραματίσουν βασικό ρόλο στην ανάπτυξη της κοινωνίας της πληροφορίας, καλούμενης συνήθως «Διαδίκτυο των πραγμάτων», και συμμερίζεται επίσης πλήρως τις ανησυχίες που αναφέρονται στην σημείο 3.2 της ανακοίνωσης περί του ότι τα συστήματα RFID είναι δυνατόν να απειλήσουν τα ατομικά δικαιώματα προστασίας της ιδιωτικής ζωής και των δεδομένων. Πράγματι, στην ετήσια έκθεσή του για το 2005, ο ΕΕΠΔ προσδιόρισε την RFID μαζί με τη βιομετρία, τα συστήματα ευφυούς περιβάλλοντος και τα συστήματα διαχείρισης ταυτότητας, ως τεχνολογικές εξελίξεις που αναμένεται να έχουν σημαντικό αντίκτυπο στην προστασία των δεδομένων.
5. Σύμφωνα με τον ΕΕΠΔ, η τιθάσευση των τεχνολογιών RFID και η ευρεία αποδοχή τους δεν θα επιτευχθεί μόνο με τις ελκυστικές δυνατότητές τους και τις νέες υπηρεσίες που προσφέρουν, αλλά θα διευκολυνθεί και με την εφαρμογή κατάλληλα προσαρμοσμένων και συνεπών διασφαλίσεων της προστασίας των δεδομένων.
6. Εν ολίγοις: Ο ΕΕΠΔ χαρακτηρίζει την RFID ως μια απολύτως νέα τεχνολογική εξέλιξη, που ορθά αποκαλείται στην ανακοίνωση της Επιτροπής 'πύλη εισόδου σε μια νέα φάση ανάπτυξης της κοινωνίας της πληροφορίας'.
7. Η εξέλιξη αυτή εγείρει σημαντικά θέματα σε διάφορους τομείς, ένας από τους οποίους είναι ο τομέας της προστασίας των δεδομένων και της ιδιωτικής ζωής. Σε αυτόν τον τομέα περιορίζεται η παρούσα γνωμοδότηση του ΕΕΠΔ.

II. ΒΑΣΙΚΟ ΣΗΜΕΙΟ ΤΗΣ ΓΝΩΜΗΣ

8. Η παρούσα γνωμοδότηση εστιάζεται ιδιαίτερα στις πιθανές συνέπειες αυτών των εξελίξεων για την προστασία των δεδομένων και την ιδιωτική ζωή. Οι συνέπειες αυτές είναι προς το παρόν αβέβαιες εξαιτίας και του γεγονότος ότι η ανάπτυξη των συστημάτων RFID και η τιθάσευσή τους είναι υπό εξέλιξη και ότι δεν μπορεί καθόλου να προσδιοριστεί που θα οδηγηθούν τα πράγματα.
9. Από αυτή τη σκοπιά, ο ΕΕΠΔ υιοθετεί την ακόλουθη προσέγγιση:
- αρχικά, είναι απαραίτητο να διευκρινιστούν οι πρακτικές συνέπειες της επέκτασης των συστημάτων RFID για την προστασία των δεδομένων και την ιδιωτική ζωή,
  - κατά δεύτερον, είναι απαραίτητο να προσδιοριστούν οι εν λόγω συνέπειες στη συνάρτηση του ισχύοντος νομικού πλαισίου για την προστασία των δεδομένων και την ιδιωτική ζωή,
  - κατά τρίτον, ο ΕΕΠΔ εξετάζει εάν οι συνέπειες αυτές δημιουργούν την ανάγκη για περισσότερο εξειδικευμένους κανόνες προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα θέματα προστασίας των δεδομένων που προκύπτουν από την χρήση των τεχνολογιών RFID. Το εν λόγω θέμα έδωσε ήδη προς συζήτηση ο ΕΕΠΔ στη γνωμοδότηση του σχετικά με την ανακοίνωση για την οδηγία για την προστασία των δεδομένων και θα το αναλύσει διεξοδικότερα στην παρούσα γνωμοδότηση.
10. Με την προσέγγιση αυτή, ο ΕΕΠΔ έχει στόχο να προωθήσει την ιδέα ότι η ανάπτυξη των συστημάτων RFID και η τιθάσευσή τους πρέπει να λάβει υπόψη τις εύλογες ανησυχίες σχετικά με την προστασία των δεδομένων και την ιδιωτική ζωή.

III. ΔΙΑΣΦΑΛΗΝΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΠΕΙΩΝ

Συστήματα και ετικέτες RFID

11. Παρά το γεγονός ότι —όπως προαναφέρθηκε— όλα είναι υπό εξέλιξη και η έκβασή τους αβέβαιη, είναι απολύτως δυνατόν να περιγραφούν τα κύρια χαρακτηριστικά αυτών των εξελίξεων με γνώμονα τις συνέπειές τους στην προστασία των δεδομένων.

⁽¹⁾ Έγγραφο WP 136 που δημοσιεύθηκε στην ιστοσελίδα της ομάδας εργασίας.

⁽²⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής, της 7ης Μαρτίου 2007, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο για την παρακολούθηση του προγράμματος εργασιών για καλύτερη εφαρμογή της οδηγίας για την προστασία δεδομένων [COM(2007) 87 τελικό].

⁽³⁾ ΕΕ C 255 της 27.10.2007, σ. 1. Εφεξής: «Γνωμοδότηση για την ανακοίνωση σχετικά με την οδηγία για την προστασία δεδομένων».

⁽⁴⁾ Πρόταση της 13ης Νοεμβρίου 2007 για οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί τροποποίησης της οδηγίας 2002/22/ΕΚ για την καθολική υπηρεσία και τα δικαιώματα των χρηστών όσον αφορά δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών, της οδηγίας 2002/58/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Ιουλίου 2002 σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2006/2004 για τη συνεργασία όσον αφορά την προστασία των καταναλωτών [COM(2007) 698 τελικό]. Η οδηγία 2002/58/ΕΚ θα αναφέρεται στο εξής ως «οδηγία για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών».

⁽⁵⁾ <http://www.rfidconsultation.eu/>

12. Κατά την αξιολόγηση των ενδεχόμενων πτυχών της τεχνολογίας RFID όσον αφορά την προστασία των δεδομένων και την ιδιωτική ζωή, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να εξετασθούν όχι μόνο οι ετικέτες RFID, αλλά εν γένει η υποδομή RFID: η ετικέτα, ο αναγνώστης, το δίκτυο, η βάση δεδομένων αναφοράς και η βάση δεδομένων όπου αποθηκεύονται τα δεδομένα που παράγονται από τη συνδεδεμένη ετικέτα/αναγνώστη. Όπως επισημαίνεται εν συντομία στην εισαγωγή της ανακοίνωσης, η RFID δεν είναι απλώς «ηλεκτρονικές ετικέτες» και, ως εκ τούτου, τα θέματα προστασίας των δεδομένων δεν θα περιορίζονται αποκλειστικά στις ετικέτες, αλλά θα καλύπτουν όλους τους τομείς της συνολικής υποδομής RFID. Πράγματι, το κάθε ένα από αυτά τα στοιχεία συμβάλλει στην εφαρμογή του ευρωπαϊκού νομικού πλαισίου για την προστασία των δεδομένων, εφόσον απαιτείται. Θα ενσωματωθούν σε αυτά οι βασικές τάσεις εντός της αναπτυσσόμενης κοινωνίας της πληροφορίας, όπως π.χ. σχεδόν απεριόριστο εύρος ζώνης, πανταχού παρούσες συνδέσεις και άπειρη ικανότητα αποθήκευσης.

Αντίκτυπος των συστημάτων και των ετικετών RFID

13. Παρά την ανάγκη για ευρύτερη προσέγγιση, όπως τονίζεται στην προηγούμενη παράγραφο, διάφοροι λόγοι δικαιολογούν την εστίαση αρχικά στη χρήση της RFID στην επισήμανση με ετικέτα των αντικειμένων όσον αφορά τα καταναλωτικά προϊόντα, π.χ. στο λιανικό τομέα. Ο προφανής λόγος είναι η αναμενόμενη αύξηση της χρήσης της, με προφανή τάση προς την ευρεία εφαρμογή της. Σε αντιδιαστολή με άλλες εφαρμογές RFID με στενή ή περιορισμένη χρήση, η επισήμανση σε επίπεδο αντικειμένου έχει τη δυνατότητα να εφαρμοστεί μαζικά στην αγορά. Ήδη, πολλά καταναλωτικά προϊόντα διαθέτουν ετικέτα RFID. Σχετικό είναι το γεγονός ότι η συγκεκριμένη χρήση θα επηρεάσει τεράστιο αριθμό ατόμων των οποίων τα προσωπικά δεδομένα είναι πιθανόν να υποβάλλονται σε επεξεργασία κάθε φορά που αγοράζουν ένα προϊόν με ενσωματωμένη ετικέτα RFID.

14. Ειδική προσοχή πρέπει να δοθεί στις συνέπειες της επισήμανσης RFID για τους ιδιοκτήτες των αντικειμένων. Τα συστήματα RFID ενδέχεται να επεκτείνουν τη σχέση ενός αντικειμένου και του ιδιοκτήτη του. Αφού επεκταθεί αυτή η σχέση, ο ιδιοκτήτης μπορεί να ελέγχεται μέσω σάρωσης και να ταξινομείται ως «μέτριο προϋπολογισμού» ή ως «ελκυστικός στόχος» για μελλοντικές συναλλαγές: ο υπερβολικός χαρακτηρισμός «ένα προς ένα»⁽¹⁾ ενδέχεται να συμβάλλει σε αυτόματη «τιμωρία» ορισμένων συμπεριφορών (υποχρέωση ανακύκλωσης, απόβλητα κτλ.). Το κάθε πρόσωπο δεν πρέπει να γίνεται αντικείμενο αυτοματοποιημένων δυσμενών αποφάσεων. Με καταλύτη αυτή τη δυνατότητα της RFID, αυξάνεται ο κίνδυνος να κινηθεί η κοινωνία της πληροφορίας προς μια κατάσταση όπου θα λαμβάνονται αυτοματοποιημένες αποφάσεις και όπου θα γίνεται μη ορθή χρήση της τεχνολογίας με στόχο να ρυθμίζεται η ανθρώπινη συμπεριφορά.

15. Τα δεδομένα που αποθηκεύονται σε ετικέτα RFID ή παράγονται από αυτή, μπορούν να είναι προσωπικά δεδομένα όπως καθορίζονται στο άρθρο 2 της οδηγίας για την προστασία των δεδομένων. Παραδείγματος χάριν, οι προγραμματισμένες κάρτες που χρησιμοποιούνται για τα ταξίδια μπορεί να περιέχουν πληροφορίες αναγνώρισης καθώς και πληροφορίες για τα

πρόσφατα ταξίδια του κατόχου τους. Εάν ένα κακοπροαίρετο άτομο θελήσει να παρακολουθήσει άλλους, θα είναι αρκετό να τοποθετήσει σε στρατηγικά σημεία αναγνώστες οι οποίοι θα παρέχουν πληροφορίες για τις κυκλοφορίες των κατόχων καρτών, παραβιάζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την ιδιωτική ζωή τους και τις προσωπικές πληροφορίες τους.

16. Παρόμοιες απειλές κατά της ιδιωτικής ζωής μπορούν να υφίστανται έστω κι αν οι πληροφορίες που είναι αποθηκευμένες στην ετικέτα RFID δεν περιλαμβάνουν τα ονόματα των ατόμων. Οι ετικέτες RFID περιέχουν αποκλειστικά αναγνωριστικά στοιχεία συνδεδεμένα με τα καταναλωτικά προϊόντα: εάν κάθε ετικέτα διαθέτει μια αποκλειστική ταυτότητα, η αναγνώριση της μπορεί να χρησιμοποιηθεί για λόγους παρακολούθησης. Για παράδειγμα, εάν κάποιος φοράει ρολόι με ετικέτα RFID η οποία περιέχει αναγνωριστικό αριθμό, αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ως αποκλειστικό αναγνωριστικό στοιχείο για τον άνθρωπο που φοράει το ρολόι, ακόμα κι αν η ταυτότητά του δεν είναι γνωστή. Αναλόγως του τρόπου με τον οποίο χρησιμοποιούνται οι πληροφορίες —και σε σχέση με το ίδιο το ρολόι ή το άτομο— μπορεί να εφαρμοστεί ή όχι η οδηγία. Θα εφαρμοστεί, παραδείγματος χάριν, εάν παράγονται πληροφορίες σχετικά με το πού βρίσκεται ένα άτομο οι οποίες είναι πιθανόν να χρησιμοποιηθούν για παρακολούθηση της συμπεριφοράς του, ή λόγω χάρη για διαφοροποίηση τιμών, άρνηση πρόσβασης ή ανεπιθύμητη δημοσιότητα.

17. Στο πλαίσιο αυτό, είναι απαραίτητο να διασφαλιστεί η ανάπτυξη των εφαρμογών RFID συνοδευόμενη από τα απαραίτητα τεχνολογικά μέτρα προκειμένου να ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος ανεπιθύμητης κοινολόγησης πληροφοριών. Στα μέτρα αυτά μπορεί να περιλαμβάνεται η απαίτηση να σχεδιαστεί η υποδομή RFID, και ιδίως οι ετικέτες RFID, με τρόπο που να αποτρέπει ένα τέτοιο αποτέλεσμα. Για παράδειγμα, οι ετικέτες RFID μπορούν να περιέχουν «εντολή θανάτωσης» που να επιτρέπει την απενεργοποίησή τους. Η δυνατότητα αυτή θα συζητηθεί περαιτέρω στο Κεφάλαιο IV της παρούσας γνωμοδότησης.

18. Δίνοντας τη δυνατότητα παρακολούθησης των προϊόντων και μετά το σημείο πώλησής τους, τα συστήματα RFID εισάγουν καινούργια ζητήματα στη συζήτηση για την ιδιωτική ζωή. Πράγματι, δύο στοιχεία θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στην ανάλυση του αντίκτυπου τους: το πόσο προσωπικό θεωρείται το αντικείμενο, και η κινητικότητα του αντικειμένου⁽²⁾.

19. Ο κύκλος ζωής ενός αντικειμένου μπορεί επίσης να συμπληρώσει την απαιτούμενη ανάλυση κινδύνου και να συμβάλει στην ποσοτική εκτίμηση των πιθανών απειλών κατά της ιδιωτικής ζωής. Με δεδομένο το γεγονός ότι μια ετικέτα δεν μπορεί να απενεργοποιηθεί, ένα προϊόν τελικού χρήστη με μακροχρόνιο κύκλο ζωής θα είναι σε θέση να συγκεντρώσει περισσότερα στοιχεία από τον ιδιοκτήτη του προϊόντος και να δημιουργήσει ένα ακριβέστερο προφίλ. Από την άλλη, ο σύντομος κύκλος ζωής ενός αντικειμένου όπως ένα κουτί αναψυκτικού, από την παραγωγή έως την ανακύκλωση, ενδέχεται να παρουσιάζει λιγότερους κινδύνους και να απαιτεί, επομένως, όχι τόσο αυστηρά μέτρα σε σχέση με ένα προϊόν πολύ μεγαλύτερου κύκλου ζωής.

⁽¹⁾ Δρ. Sarah Spiekermann, διευθύντρια του Ερευνητικού Κέντρου του Βερολίνου για τα οικονομικά του Διαδικτύου, εργαστήριο για την RFID και την πανταχού παρούσα ηλεκτρονική τεχνολογία, το οποίο διοργανώθηκε από τον Υπερατλαντικό Διάλογο Καταναλωτών, 13 Μαρτίου 2007.

⁽²⁾ Dara J. Glasser, Kenneth W. Goodman και Norman G. Einspruch, πλινθία, ετικέτες και σαρωτές: δεοντολογικές προκλήσεις στο θέμα της ραδιοσυχνικής αναγνώρισης, δεοντολογία και τεχνολογία των πληροφοριών, τόμος 9, αριθ. 2/2007.

Ζητήματα ιδιωτικής ζωής και προστασίας των δεδομένων στην εγκατάσταση συστημάτων RFID

20. Προκειμένου να γίνουν καλύτερα κατανοητές οι συνέπειες των συστημάτων RFID για την ιδιωτική ζωή και την προστασία των δεδομένων, μπορούν να διακριθούν πέντε βασικά θέματα για την ιδιωτική ζωή και την ασφάλεια.
21. Πρώτο θέμα είναι ο προσδιορισμός του υποκειμένου των δεδομένων. Πριν από περισσότερα από εξήντα έτη, σκοπός της ετικέτας RFID ήταν η «αναγνώριση φίλου ή εχθρού» που πλησιάζει. Σήμερα τα συστήματα RFID μπορούν όχι μόνο να προσδιορίσουν γενικά στοιχεία ενός αντικείμενου, αλλά μπορούν και να οδηγήσουν εντέλει στην αναγνώριση ενός ατόμου, άρα πρέπει να το κάνουν με τρόπο που δεν θίγει την προστασία των δεδομένων.
22. Το δεύτερο θέμα είναι ο προσδιορισμός τού ή των ελεγκτών. Στην περίπτωση των συστημάτων RFID, ο προσδιορισμός του ελεγκτή όπως καθορίζεται στο άρθρο 2 στοιχείο δ) της οδηγίας για την προστασία των δεδομένων, μπορεί να είναι δυσκολότερος και επομένως απαιτεί προσεκτικότερη εξέταση. Ωστόσο, ο προσδιορισμός του ελεγκτή παραμένει κρίσιμο ζήτημα για την καθιέρωση των ευθυνών κάθε ενός από τους ενδιαφερόμενους φορείς που θα πρέπει να συμμορφωθούν προς το νομικό πλαίσιο προστασίας των δεδομένων. Κατά τη διάρκεια του κύκλου ζωής της ετικέτας, ο ελεγκτής που επεξεργάζεται τα στοιχεία ενδέχεται να αλλάξει αρκετές φορές βάσει των συμπληρωματικών υπηρεσιών που μπορούν να παρασχεθούν σε σχέση με το επισημασμένο αντικείμενο.
23. Τρίτο θέμα είναι ο περιορισμός της έννοιας της παραδοσιακής διάκρισης μεταξύ προσωπικής και δημόσιας σφαίρας. Μολονότι η διάκριση μεταξύ ιδιωτικού και δημόσιου χώρου και στο παρελθόν δεν ήταν πάντα ξεκάθαρη, οι περισσότεροι άνθρωποι γνωρίζουν τα όρια μεταξύ τους (όπως και ανάμεσα στις γκρίζες ζώνες) και λαμβάνουν αποφάσεις, με βάση τις γνώσεις ή τη διαισθησή τους, σχετικά με το πώς να ενεργήσουν. Σύμφωνα με τον Hall ⁽¹⁾, ο προσωπικός χώρος μεθερμηνεύεται συνήθως ως η φυσική απόσταση από τους άλλους. Η διαχείριση της ιδιωτικής ζωής μπορεί επίσης να θεωρηθεί ως μια δυναμική διαδικασία ρύθμισης των ορίων ⁽²⁾. Δεν προξενεί επομένως έκπληξη το γεγονός ότι ο ασύρματος χαρακτήρας της επικοινωνίας με ετικέτες, καθώς και η ικανότητα ανάγνωσης χωρίς οπτική επαφή, γεννά ανησυχίες για την ιδιωτική ζωή δεδομένου ότι θολώνουν τα παραδοσιακά όρια και η διαχείρισή τους. Πράγματι, υπάρχουν φόβοι ότι ο άνθρωπος μπορεί να απολέσει εν μέρει ή εξ ολοκλήρου τον έλεγχο διαχείρισης της απόστασης που είχε μέχρι τώρα. Ως εκ τούτου, η εμβέλεια ανάγνωσης των πρώτων εφαρμογών συστημάτων RFID τράβηξε το ενδιαφέρον τόσο των υποστηρικτών όσο και των αντιτιθέμενων.
24. Το τέταρτο θέμα αφορά το μέγεθος και τις φυσικές ιδιότητες των ετικετών RFID. Επειδή η ετικέτα πρέπει να είναι βασικά μικρή και φτηνή, τα μέτρα ασφαλείας που θα μπορούσαν να εγκατασταθούν σε αυτό το μέρος του συστήματος RFID θα είναι εξ ορισμού περιορισμένο. Εντούτοις, ο ασύρματος χαρακτήρας της επικοινωνίας προσθέτει ακόμα μια σειρά κινδύνων
- σε σύγκριση με την καλωδιακή επικοινωνία και, επομένως, χρειάζεται επιπρόσθετες απαιτήσεις ασφαλείας.
25. Το πέμπτο θέμα είναι η έλλειψη διαφάνειας στην επεξεργασία. Τα συστήματα RFID μπορούν να οδηγήσουν στη λαθραία συλλογή και επεξεργασία πληροφοριών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη συγκέντρωση των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων ενός ατόμου. Μια εικόνα αυτής της συνέπειας δίνει η σύγκριση των συστημάτων RFID με το κινητό τηλέφωνο, η οποία και γίνεται αρκετά συχνά. Αφενός, το κινητό τηλέφωνο ωφελήθηκε από πολύ υψηλό επίπεδο αποδοχής της τεχνολογίας του ανεξάρτητα από τους κινδύνους ενδεχόμενων παρεισφρήσεων στην ιδιωτική ζωή. Θα μπορούσε κανείς να αναμένει ότι η RFID θα γίνει αποδεκτή με τον ίδιο τρόπο. Αφετέρου πρέπει να υπογραμμιστεί ότι το κινητό τηλέφωνο είναι ορατό αντικείμενο και είναι πάντα υπό τον έλεγχο του τελικού χρήστη, ο οποίος μπορεί να το κλείσει. Δεν συμβαίνει το ίδιο με την RFID.
26. Αν και η προαναφερόμενη λαθραία συλλογή και επεξεργασία πληροφοριών μπορεί να είναι νόμιμη, είναι επίσης δυνατόν και, μάλιστα, σε μερικές περιπτώσεις πολύ πιθανόν να συμβαίνει παράνομη συλλογή και επεξεργασία δεδομένων.
27. Οι διασαφηνίσεις του παρόντος κεφαλαίου δικαιολογούν το ακόλουθο συμπέρασμα. Η ευρεία χρήση της τεχνολογίας RFID είναι απολύτως καινούργια και μπορεί να ασκήσει εκ βάθρων επίδραση στην κοινωνία μας και στην προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων μέσα στην κοινωνία, σε τομείς όπως η ιδιωτική ζωή και η προστασία των δεδομένων. Η RFID μπορεί να επιφέρει μια ποιοτική αλλαγή.

IV. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΕΠΕΙΩΝ

Εισαγωγή

28. Το παρόν κεφάλαιο θα επικεντρωθεί βασικά στον αντίκτυπο της RFID στην προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων μέσα στην κοινωνία μας, σε τομείς όπως η ιδιωτική ζωή και η προστασία των δεδομένων. Η περιγραφή θα γίνει σε δύο βήματα: το πρώτο είναι μια σύντομη περιγραφή του τρόπου με τον οποίο τα θεμελιώδη αυτά δικαιώματα προστατεύονται από το ισχύον νομικό πλαίσιο. Κατά δεύτερο λόγο, ο ΕΕΠΔ θα εξετάσει διεξοδικότερα τις δυνατότητες πλήρους αξιοποίησης του ισχύοντος νομικού πλαισίου. Η φιλοδοξία αυτή εκφράστηκε στη γνωμοδότηση σχετικά με την ανακοίνωση για την οδηγία για την προστασία των δεδομένων ως «πλήρης εφαρμογή των ισχυουσών διατάξεων της οδηγίας».
29. Σημεία εκκίνησης είναι τα εξής: οι νέες τεχνολογικές εξελίξεις, όπως τα συστήματα RFID, έχουν σαφείς επιπτώσεις στις απαιτήσεις για ένα αποτελεσματικό νομικό πλαίσιο για την προστασία των δεδομένων. Επίσης, η ανάγκη ουσιαστικής προστασίας των προσωπικών δεδομένων ενός ατόμου μπορεί να επιβάλει περιορισμούς στη χρήση αυτών των νέων τεχνολογιών. Συνεπώς η διαδικασία είναι αμφίδρομη: η τεχνολογία επηρεάζει την νομοθεσία και η νομοθεσία επηρεάζει την τεχνολογία ⁽³⁾.

⁽¹⁾ Hall, E.T., 1966, *The Hidden Dimension* (1st ed.), Garden City, N.Y.: Doubleday.

⁽²⁾ Altman, I., 1975, *The Environment and Social Behaviour*, Brooks/Cole Monterey.

⁽³⁾ Βλέπε τις παρατηρήσεις του ΕΕΠΔ του Μαρτίου 2006 επί της ανακοίνωσης της Επιτροπής για τη διαλειτουργικότητα των ευρωπαϊκών βάσεων δεδομένων, οι οποίες δημοσιεύθηκαν στην ιστοσελίδα του ΕΕΠΔ.

Προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων

30. Η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων όσον αφορά την ιδιωτική ζωή και την προστασία των δεδομένων εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης διασφαλίζεται αρχικά από ένα νομοθετικό πλαίσιο, το οποίο είναι απαραίτητο δεδομένου ότι αφορά δικαιώματα που αναγνωρίζονται στο άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών και στο άρθρο 7 και το άρθρο 8 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το σχετικό νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία των δεδομένων και την RFID αποτελείται βασικά από την οδηγία 95/46/ΕΚ για την προστασία των δεδομένων και την οδηγία 2002/58/ΕΚ για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών (*).
31. Το γενικό νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία των δεδομένων όπως καθορίζεται στην οδηγία 95/46/ΕΚ ισχύει για την RFID, εφόσον τα δεδομένα που επεξεργάζονται τα συστήματα RFID εμπίπτουν στον ορισμό των προσωπικών δεδομένων. Ενώ, σε ορισμένες περιπτώσεις, οι εφαρμογές RFID επεξεργάζονται σαφώς προσωπικά δεδομένα και εμπίπτουν αναμφισβήτητα στο πλαίσιο της οδηγίας για την προστασία των δεδομένων, υπάρχουν επίσης εφαρμογές όπου η δυνατότητα εφαρμογής της οδηγίας για την προστασία των δεδομένων μπορεί να μην είναι τόσο προφανής. Η γνωμοδότηση αριθ. 4/2007 της Ομάδας του άρθρου 29 για την προστασία των δεδομένων σχετικά με την έννοια των προσωπικών δεδομένων έχει στόχο να συμβάλει σε μια σαφέστερη και κοινώς αποδεκτή αντίληψη της έννοιας των προσωπικών δεδομένων και, με αυτόν τον τρόπο, να περιορίσει αυτήν την αβεβαιότητα (**).
32. Όσον αφορά την οδηγία για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, η κατάσταση έχει ως ακολούθως. Μέχρι τώρα δεν έχει καταστεί σαφές αν η εν λόγω οδηγία ισχύει για τις εφαρμογές RFID. Για αυτόν το λόγο, η πρόταση της Επιτροπής, της 13ης Νοεμβρίου 2007, για τροποποίηση της οδηγίας περιέχει μια διάταξη που αποσκοπεί στο να διευκρινιστεί ότι η οδηγία πράγματι ισχύει για ορισμένες εφαρμογές RFID. Εντούτοις, άλλες εφαρμογές RFID ενδέχεται να μην καλύπτονται εξαιτίας του περιορισμού αυτής της οδηγίας στην επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε συνδυασμό με την παροχή διαθέσιμων στο κοινό ηλεκτρονικών επικοινωνιών σε δημόσια δίκτυα επικοινωνιών.
33. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων μπορεί να συμπληρωθεί από ένα φάσμα μέσων αυτορρύθμισης (μη νομοθετικό πλαίσιο). Η χρήση αυτών των μέσων προάγεται ενεργά σε αμφοτέρως τις οδηγίες, ειδικότερα στο άρθρο 27 της οδηγίας για την προστασία των δεδομένων που ορίζει ότι τα κράτη μέλη και η Επιτροπή ενθαρρύνουν την εκπόνηση κωδικών δεοντολογίας που αποσκοπούν να συμβάλουν στην ορθή εφαρμογή της οδηγίας. Επιπλέον, τα μέσα αυτορρύθμισης θα μπορούσαν να συμβάλουν ουσιαστικά στην εφαρμογή των μέτρων ασφάλειας που ζητούνται από το άρθρο 17 της οδηγίας για την προστασία των δεδομένων και το άρθρο 14

της οδηγίας για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

Πλήρης εφαρμογή του ισχύοντος πλαισίου

34. Στη γνωμοδότηση σχετικά με την ανακοίνωση για την οδηγία για την προστασία των δεδομένων απαριθμούνται διάφορα εργαλεία που είναι διαθέσιμα για καλύτερη εφαρμογή της οδηγίας. Τα περισσότερα από τα μη δεσμευτικά μέσα της εν λόγω γνωμοδότησης είναι σχετικά με την RFID, όπως οι ερμηνευτικές ανακοινώσεις ή άλλες ανακοινώσεις, η προώθηση των βέλτιστων πρακτικών, η χρήση των σφραγίδων ιδιωτικότητας και οι έλεγχοι της προστασίας των δεδομένων από τρίτους. Η δυνατότητα υιοθέτησης ειδικών κανόνων για την RFID θα συζητηθεί στο κεφάλαιο V. Βελτιώσεις, όμως, είναι δυνατές και στο ισχύον πλαίσιο.

Μέσα αυτορρύθμισης

35. Ο ΕΕΠΔ συμφωνεί με την Επιτροπή ότι, σε μια πρώτη φάση, είναι σκόπιμο να αφεθούν περιθώρια για αυτορρύθμιση, δίνοντας τη δυνατότητα στους φορείς να δημιουργήσουν σύντομα ένα περιβάλλον που συνάδει με τη νομοθεσία και συμβάλλοντας κατ' αυτόν τον τρόπο στην ύπαρξη ασφαλέστερου νομοθετικού περιβάλλοντος.
36. Η Επιτροπή, σε συνεννόηση με την Ομάδα ενδιαφερομένων για τη RFID, αναμένεται να ενεργοποιήσει και να καθοδηγήσει αυτή τη διαδικασία αυτορρύθμισης. Στο πλαίσιο αυτό, ο ΕΕΠΔ επικροτεί τη σύσταση που αναγγέλλεται στην ανακοίνωση και αναμένεται να περιέχει συγκεκριμένες κατευθυντήριες γραμμές καθορίζοντας «το σύνολο των αρχών που θα πρέπει να εφαρμόζουν οι δημόσιες αρχές και άλλοι ενδιαφερόμενοι όσον αφορά τη χρήση RFID».
37. Στην ανακοίνωση προβλέπεται ότι η αυτορρύθμιση θα λάβει τη μορφή κώδικα δεοντολογίας ή κώδικα ορθής πρακτικής. Σύμφωνα με τον ΕΕΠΔ, ανεξάρτητα από την όποια μορφή της, η αυτορρύθμιση πρέπει:
- να παρέχει συγκεκριμένη και πρακτική καθοδήγηση σχετικά με συγκεκριμένους τύπους εφαρμογών RFID και ως εκ τούτου να συμβάλλει στη συμμόρφωση με το νομικό πλαίσιο προστασίας των δεδομένων,
  - να εξετάζει τα ειδικά θέματα και προβλήματα σχετικά με την προστασία των δεδομένων που προκύπτουν στο πλαίσιο των γενικών εφαρμογών RFID,
  - να συμβάλλει στην ενιαία και εναρμονισμένη εφαρμογή της οδηγίας για την προστασία των δεδομένων σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση, σε έναν τομέα ακριβώς που είναι πιθανό να χρησιμοποιήσει τον ίδιο τύπο εφαρμογών RFID σε όλη την επικράτεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης,
  - να εφαρμόζεται από όλους τους ενδιαφερομένους. Η μη συμμόρφωση πρέπει να έχει αρνητικές (ενδεχομένως οικονομικές) συνέπειες.

(*) Στο σημείο 59 της παρούσας γνωμοδότησης θα συζητηθεί η συνάφεια μιας τρίτης οδηγίας, δηλαδή της οδηγίας 1999/5/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Μαρτίου 1999, σχετικά με το ραδιοεξοπλισμό και τον τηλεπικοινωνιακό τεμαχικό εξοπλισμό και την αμοιβαία αναγνώριση της πιστότητας των εξοπλισμών αυτών (ΕΕ L 91 της 7.4.1999, σ. 10).

(**) Βλέπε μεταξύ άλλων τη σελίδα 10 της γνωμοδότησης, που αναφέρεται στην υποσημείωση 5.

38. Ο ΕΕΠΔ επισημαίνει ένα θέμα όπου η αυτορρύθμιση θα είναι ειδικά χρήσιμη. Για τις εφαρμογές RFID που εμπεριέχουν την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, η οδηγία για την προστασία των δεδομένων επιβάλλει στους ελεγκτές δεδομένων διάφορες υποχρεώσεις, ιδίως βάσει του άρθρου 17 (ασφάλεια της επεξεργασίας) και βάσει του άρθρου 7 (η ανάγκη να υποβάλλονται τα δεδομένα σε επεξεργασία μόνο εφόσον υπάρχουν οι δέοντες νομικοί λόγοι). Σύμφωνα με αυτές τις διατάξεις, οι ελεγκτές δεδομένων πρέπει αφενός να λαμβάνουν μέτρα κατά της μη εξουσιοδοτημένης κοινολόγησης των δεδομένων. Αφετέρου, οι ελεγκτές δεδομένων πρέπει να μεριμνούν ώστε η επεξεργασία, όπως π.χ. η κοινολόγηση πληροφοριών μέσω των αναγνώστων, εφόσον είναι απαραίτητη, γίνεται μόνο με την κατόπιν ενημέρωσης συγκατάθεση του ατόμου στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα.
39. Οι διατάξεις αυτές της οδηγίας για την προστασία των δεδομένων μπορούν να ερμηνευθούν ότι επιβάλλουν να εγκαθίσταται οι εφαρμογές RFID με τις απαραίτητες τεχνικές λύσεις προκειμένου να αποτρέπονται ή να ελαχιστοποιούνται οι κίνδυνοι ανεπιθύμητης κοινολόγησης και να εξασφαλίζεται ότι η επεξεργασία ή η διαβίβαση δεδομένων, εφόσον είναι απαραίτητες, γίνονται μόνο με την κατόπιν ενημέρωσης συγκατάθεση. Κατά την άποψη του ΕΕΠΔ, η ύπαρξη αυτής της υποχρέωσης (δηλαδή να εφαρμόζονται οι απαραίτητες τεχνικές λύσεις προκειμένου να αποτρέπονται ή να ελαχιστοποιούνται οι κίνδυνοι ανεπιθύμητης κοινολόγησης) και η δεσμευτική φύση της επί των υπευθύνων εγκατάστασης των εφαρμογών RFID, θα είναι έτι ισχυρότερη και σαφέστερη εάν η απαίτηση αυτή περιληφθεί στον μελλοντικό κώδικα δεοντολογίας ή τον κώδικα ορθής πρακτικής που προαναφέρονται. Για τους λόγους αυτούς, ο ΕΕΠΔ επιμένει να περιλαμβάνεται στη σύσταση της Επιτροπής αυτή η ερμηνεία της οδηγίας για την προστασία των δεδομένων, τονίζοντας ότι υπάρχει η υποχρέωση να εγκατασταθούν οι εφαρμογές RFID μαζί με τα απαραίτητα τεχνολογικά μέτρα που να αποτρέπουν την ανεπιθύμητη συλλογή ή κοινολόγηση πληροφοριών.
- Η ανάγκη καθοδήγησης**
40. Ο ΕΕΠΔ προτείνει να εκπονήσει η Επιτροπή, σε στενή συνεργασία με την ομάδα εμπειρογνομόνων RFID, ένα ή και περισσότερα έγγραφα που να παρέχουν σαφείς κατευθυντήριες γραμμές για το πώς να εφαρμοστεί το ισχύον νομικό πλαίσιο στο περιβάλλον RFID. Η καθοδήγηση πρέπει να προβλέπει πρακτικούς τρόπους συμμόρφωσης με τις αρχές που καθορίζονται στην οδηγία για την προστασία των δεδομένων και την οδηγία για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Όσον αφορά τη γενική προσέγγιση της καθοδήγησης και το συγκεκριμένο περιεχόμενό της, ο ΕΕΠΔ έχει τις ακόλουθες προτάσεις.
41. Η καθοδήγηση που καθορίζει τις αρχές που ισχύουν σε σχέση με τη χρήση της RFID πρέπει να είναι κατάλληλα εστιασμένη και να υιοθετήσει μια ειδική ανά τομέα προσέγγιση. Μια ενιαία και αδιαφοροποίητη προσέγγιση δεν θα εκπληρώσει τον επιδιωκόμενο σκοπό της εξασφάλισης ενός σαφούς και συνεκτικού πλαισίου. Αντίθετα, το πεδίο που θα καλύπτει η καθοδήγηση πρέπει να περιοριστεί σε σαφώς καθορισμένες τομεακές εφαρμογές RFID.
42. Επιπλέον, οι κατευθυντήριες γραμμές πρέπει να προτείνουν πρακτικές και αποτελεσματικές μεθόδους για την ανάπτυξη τεχνικών και προτύπων που θα μπορούν να συμβάλουν στη συμμόρφωση των συστημάτων RFID με το νομικό πλαίσιο για την προστασία των δεδομένων και που θα συνεπάγονται τη χρήση της τεχνολογίας με γνώμονα την «προστασία της ιδιωτικής ζωής εκ κατασκευής» (privacy by design).
43. Κατά την εφαρμογή του ισχύοντος νομικού πλαισίου στο περιβάλλον RFID, ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην τήρηση των αρχών και των υποχρεώσεων σχετικά με την προστασία των δεδομένων που ισχύουν για τους ελεγκτές δεδομένων των εφαρμογών RFID. Ιδιαίτερες σημαντικές είναι οι ακόλουθες υποχρεώσεις και αρχές:
- η αρχή του δικαιώματος ενημέρωσης, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος γνώσης του πότε συλλέγονται τα δεδομένα από τον κάθε αναγνώστη και, ανάλογα με την περίπτωση, του γεγονότος ότι τα προϊόντα φέρουν ετικέτα,
  - η έννοια της συγκατάθεσης ως ένας εκ των νόμιμων λόγων επεξεργασίας των δεδομένων. Η έννοια αυτή λαμβάνει συγκεκριμένη μορφή στην υποχρέωση απενεργοποίησης της ετικέτας RFID στο σημείο της πώλησης, εκτός αν το υποκείμενο των δεδομένων έχει δώσει τη συγκατάθεσή του (*). Το δικαίωμα απενεργοποίησης της ετικέτας RFID εξυπηρετεί επίσης τον σκοπό της ασφάλειας των πληροφοριών, δηλαδή την εξασφάλιση ότι τα δεδομένα που υποβάλλονται σε επεξεργασία μέσω των ετικετών RFID δεν γνωστοποιούνται σε ανεπιθύμητους τρίτους,
  - το δικαίωμα των προσώπων να μην αποτελούν αντικείμενο δυσμενών αποφάσεων που βασίζονται απλά και μόνο στην αυτόματη επεξεργασία προκαθορισμένου προσωπικού προφίλ.
44. Όσον αφορά το δικαίωμα ενημέρωσης, η καθοδήγηση πρέπει να ορίζει ότι πρέπει να παρέχονται στον κάθε ενδιαφερόμενο πληροφορίες σχετικά με την επεξεργασία των προσωπικών του δεδομένων. Ειδικότερα, πρέπει να προειδοποιούνται, μεταξύ άλλων, για i) την παρουσία αναγνώστων και την παρουσία ενεργοποιημένων ετικετών RFID στα προϊόντα ή στη συσκευασία τους· ii) τις συνέπειες της παρουσίας τους από την άποψη της συλλογής πληροφοριών· και για iii) τους σκοπούς για τους οποίους πρόκειται να χρησιμοποιηθούν οι συλλεγείσες πληροφορίες.
45. Η χρήση λογότυπων μπορεί να είναι το κατάλληλο μέτρο για την παροχή πληροφοριών. Λογότυπα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για προειδοποίηση σχετικά με την παρουσία αναγνώστων και ετικετών RFID που πρέπει να παραμένουν ενεργοί. Ωστόσο, η χρήση λογότυπων και μόνο δεν θα είναι αρκετή για να εξασφαλίσει τη θεμιτή επεξεργασία των πληροφοριών, κατά την οποία οι πληροφορίες πρέπει να παρέχονται στα υποκείμενα των δεδομένων κατά τρόπο σαφή και κατανοητό. Η χρήση λογότυπων πρέπει να θεωρείται μέτρο συμπληρωματικό της παροχής περαιτέρω αναλυτικών πληροφοριών.

(*). Βλέπε για περισσότερες λεπτομέρειες τις παραγράφους 46-50 της παρούσας γνωμοδότησης.

Ο ακρογωνιαίος λίθος: Η αρχή της προαιρετικής συμμετοχής

46. Για όλες τις σχετικές εφαρμογές RFID, οι λύσεις πρέπει να τηρούν και να εφαρμόζουν ως προαπαιτούμενο, την αρχή της προαιρετικής συμμετοχής στο σημείο της πώλησης. Η παροχή δυνατότητας στις ετικέτες RFID να εξακολουθήσουν να μεταδίδουν πληροφορίες μετά την απομάκρυνση από το σημείο πώλησης θα είναι παράνομη, εκτός αν ο ελεγκτής δεδομένων έχει νόμιμους λόγους. Νόμιμοι λόγοι κανονικά είναι μόνο α) η συγκατάθεση του αντικειμένου των δεδομένων ή β) εάν η κοινολόγηση είναι απαραίτητη προκειμένου να παρασχεθεί μια υπηρεσία, ένα συγκεκριμένο και ελεύθερο αίτημα του συγκεκριμένου προσώπου ⁽¹⁾. Αμφότεροι οι νόμιμοι λόγοι θα ισοδυναμούν τότε με «προαιρετική συμμετοχή».
47. Βάσει της αρχής της προαιρετικής συμμετοχής, οι ετικέτες πρέπει να απενεργοποιούνται στο σημείο πώλησης εκτός αν το πρόσωπο που αγόρασε το προϊόν με την ετικέτα θέλησε να παραμείνει ενεργή. Με την άσκηση του δικαιώματός του να την αφήσει ενεργή, ο ενδιαφερόμενος συγκατατίθεται για την περαιτέρω επεξεργασία των δεδομένων του, λόγου χάρι, με τη διαβίβαση των δεδομένων στον αναγνώστη κατά την επόμενη επίσκεψη του ενδιαφερομένου στον ελεγκτή δεδομένων.
48. Προκειμένου να είναι δυνατόν να αντεπεξέλθουμε με την αυξανόμενη ποικιλομορφία των εφαρμογών RFID και να διευκολυνθεί η ανάπτυξη των νέων καινοτόμων επιχειρηματικών μοντέλων, ο ΕΕΠΔ τονίζει τη σημασία που έχει η προσέγγιση με ευελιξία. Ευελιξία πρέπει να υπάρχει έναντι της εφαρμογής της αρχής της προαιρετικής συμμετοχής.
49. Οι δυνατότητες εφαρμογής της αρχής της προαιρετικής συμμετοχής είναι πολλαπλές. Για παράδειγμα, ως εναλλακτική λύση από την αφαίρεση της ετικέτας, μπορεί να είναι η φραγή της ετικέτας, η προσωρινή θέση εκτός λειτουργίας ή, σύμφωνα με μια πρότυπη πολιτική ασφαλείας η οποία ονομάζεται μοντέλο του αναδυόμενου νεοσσού ⁽²⁾, «κλειδώνεται» σε έναν συγκεκριμένο χρήστη. Στην περίπτωση ετικέτας με σύντομο κύκλο ζωής, η διεύθυνση της ετικέτας που στοχεύει σε πληροφορίες αποθηκευμένες σε βάση δεδομένων θα μπορούσε επίσης να σβηστεί από τη βάση δεδομένων αναφοράς αποφεύγοντας την περαιτέρω επεξεργασία των συμπληρωματικών δεδομένων που συνέλεξε η ετικέτα.
50. Εν κατακλείδι, αν και ο ΕΕΠΔ υποστηρίζει ότι η «αρχή της προαιρετικής συμμετοχής» στο σημείο πώλησης συνιστά νομική υποχρέωση που ήδη υφίσταται για τις περισσότερες περιπτώσεις στο πλαίσιο της οδηγίας για την προστασία των δεδομένων, υπάρχουν επαρκείς λόγοι να διευκρινιστεί αυτή η υποχρέωση στα μέσα αυτορρύθμισης ίδια πρωτοβουλία, προκειμένου και για να εξασφαλιστεί ότι η αρχή θα εφαρμόζεται με τον καταλληλότερο τρόπο. Ειδική εφαρμογή απαιτείται

εν πάση περιπτώσει για τις εφαρμογές RFID που δεν επιτίπουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας για την προστασία των δεδομένων.

Η ανάγκη για «προστασία της ιδιωτικής ζωής εκ κατασκευής»

51. Προκειμένου να ελαχιστοποιηθούν οι απειλές κατά της προστασίας της ιδιωτικής ζωής και των δεδομένων, η ανακοίνωση της Επιτροπής προσυπογράφει στο σημείο 3.2, σελίδα 6, την ιδέα της εξαρχής προδιαγραφής και έγκρισης κριτηρίων σχεδιασμού. Ο ΕΕΠΔ επικροτεί αυτή την προσέγγιση. Πράγματι, η έγκριση προδιαγραφών και κριτηρίων σχεδιασμού, αποκαλούμενων άλλως βέλτιστη διαθέσιμη τεχνολογία, θα συμβάλει αποτελεσματικά στις απαιτήσεις του κανονισμού για την προστασία των δεδομένων και της ασφάλειας. Αυτός ο προσδιορισμός τεχνολογικών και οργανωτικών κριτηρίων, εφόσον υπόκειται σε συχνή επανεξέταση, θα ενισχύσει το μοντέλο συμβίωσης των απαιτήσεων ιδιωτικής ζωής και ασφάλειας που αναπτύσσει η Ευρωπαϊκή Ένωση.
52. Ο κατάλληλος καθορισμός της βέλτιστης διαθέσιμης τεχνολογίας για την ιδιωτική ζωή και την ασφάλεια όσον αφορά τα συστήματα RFID θα είναι επίσης αποφασιστικός για τη δημιουργία ενός αξιόπιστου περιβάλλοντος που θα ενισχύσει την ευρεία αποδοχή της από τους τελικούς χρήστες, καθώς και για την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας.
53. Η διαδικασία της επιλογής της βέλτιστης διαθέσιμης τεχνολογίας για τα συστήματα RFID πρέπει να υποστηριχθεί από αξιολογήσεις των επιπτώσεων στην ιδιωτική ζωή και την ασφάλεια για τις οποίες πρέπει να καταβληθούν περαιτέρω προσπάθειες. Ο ΕΕΠΔ θεωρεί ότι ο Ευρωπαϊκός οργανισμός για την ασφάλεια δικτύων και πληροφοριών (ENISA) μαζί με τα Κοινά Κέντρα Ερευνών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που συνδέονται με τους ενδιαφερομένους φορείς του κλάδου μπορεί να συμβάλει στον προσδιορισμό αυτών των βέλτιστων πρακτικών και στην ανάπτυξη αυτών των μεθόδων. Με την πρόσφατη δρομολόγηση του προγράμματος «τεχνικές κατευθυντήριες γραμμές RFID», η γερμανική Ομοσπονδιακή Υπηρεσία για την ασφάλεια στην πληροφορική τεχνολογία (BSI) παρέσχε ένα κατάλληλο ενδεικτικό παράδειγμα ⁽³⁾ για τη βέλτιστη διαθέσιμη τεχνολογία που είναι σκόπιμο να αναπτυχθεί τώρα στο ευρωπαϊκό επίπεδο.
54. Τα πρότυπα μπορούν επίσης να διαδραματίσουν αποφασιστικό ρόλο στη σύντομη υιοθέτηση της αρχής για την προστασία της ιδιωτικής ζωής εκ κατασκευής. Η Επιτροπή πρέπει, επομένως, να συμβάλει στη θέσπιση διασφαλίσεων της προστασίας της ιδιωτικής ζωής και των δεδομένων στην ανάπτυξη των διεθνών προτύπων RFID. Η ομάδα εργασίας του άρθρου 29 στο έγγραφο εργασίας της ⁽⁴⁾ σχετικά με την RFID παρουσίασε με σαφήνεια τις δυνατότητες που υπάρχουν να συμβάλουν τα πρότυπα στην ανάπτυξη των συστημάτων RFID με γνώμονα την προστασία της ιδιωτικής ζωής.

⁽¹⁾ Σε μερικές εφαρμογές RFID, μπορεί να είναι δυνατή η στήριξη σε άλλους λόγους, όπως το άρθρο 7 στοιχείο στ) (έννομα συμφέροντα του υπεύθυνου επεξεργασίας, υπό τον όρο της ύπαρξης επαρκών εγγυήσεων).

⁽²⁾ Το όνομα αυτού του μοντέλου αναπτύχθηκε από τους Frank Stajano και Ross Anderson του πανεπιστημίου του Καίμπριτζ που το εμπνεύστηκαν από τον τρόπο που «ένας νεοσσός χήνας υποθέτει ότι το πρώτο κινούμενο αντικείμενο που βλέπει πρέπει να είναι η μητέρα του».

⁽³⁾ <http://www.bsi.bund.de/veranst/rfid/index.htm>

⁽⁴⁾ Έγγραφο εργασίας (WP 105) για τα θέματα προστασίας των δεδομένων που σχετίζονται με την τεχνολογία RFID, 19 Ιανουαρίου 2005.

55. Επιπλέον, ο ΕΕΠΔ επικροτεί τη θέση που υιοθέτησε η Επιτροπή σχετικά με την έρευνα και την ανάπτυξη των τεχνολογιών RFID και της ανάγκης μετριασμού των κινδύνων για την ιδιωτική ζωή. Πράγματι, η αρχή της προστασίας της ιδιωτικής ζωής εκ κατασκευής πρέπει να εισαχθεί στο πλέον αρχικό στάδιο της ανάπτυξης τεχνολογιών των οποίων η συμβολή θα είναι καλύτερη αφού θα συμμορφώνονται με το νομικό πλαίσιο προστασίας των δεδομένων. Ο ΕΕΠΔ, όπως εξέδωσε εν συντομία στην ετήσια έκθεσή του για το 2006, θα συνοδεύσει αυτή την προσπάθεια παρέχοντας, ανά περίπτωση, γνώμες και συμβουλές για τα έργα του εβδόμου προγράμματος-πλαισίου (2007-2013).

V. ΑΠΑΙΤΟΥΝΤΑΙ ΕΙΔΙΚΑ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ;

56. Η αυτορρύθμιση μπορεί να μην επαρκεί ως μέσο πλήρους εφαρμογής του ισχύοντος πλαισίου για την προστασία των δεδομένων και την ιδιωτική ζωή. Έστω κι αν η αυτορρύθμιση πληροί τις προαναφερόμενες απαιτήσεις, η εφαρμογή της είναι προαιρετική και η μη συμμόρφωσή της δεν μπορεί πάντα να έχει αποτελεσματικές κυρώσεις. Επιπλέον, μπορεί να είναι ακόμα απαραίτητα δεσμευτικά νομοθετικά μέτρα προκειμένου να εξασφαλιστεί η προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων στην ιδιωτική ζωή και την προστασία των δεδομένων τους. Αυτό απαιτείται έτι περαιτέρω σε περίπτωση αποτυχίας της προσέγγισης με αυτορρύθμιση.

57. Ένα βασικό ερώτημα είναι ο προσδιορισμός των νομικών μέσων που απαιτούνται προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι οι εφαρμογές RFID εγκαθίστανται αποτελεσματικά με τις απαραίτητες τεχνικές λύσεις προκειμένου να αποτρέπονται ή να ελαχιστοποιούνται οι κίνδυνοι για την προστασία των δεδομένων και την ιδιωτική ζωή, και ότι οι αρμόδιοι ελεγκτές λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε να συμμορφωθούν προς τις υποχρεώσεις τους εντός των ισχύοντων νομικών πλαισίων. Αυτό γείρει μερικά πρόσθετα ερωτήματα:

— χρειάζονται ειδικοί κανόνες,

— εάν ναι, μπορούν οι εν λόγω κανόνες να θεσπισθούν εντός του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου, λόγω χάρη με χρήση της υφιστάμενης διαδικασίας επιτροπολογίας,

— ή είναι απαραίτητο ένα νέο νομοθετικό μέσο προκειμένου να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική εγκατάσταση της εφαρμογής RFID με ενσωματωμένες τεχνολογίες που ενισχύουν την προστασία της ιδιωτικής ζωής.

58. Στο παρόν κεφάλαιο θα εξεταστούν οι δυνατότητες λήψης δεσμευτικών νομοθετικών μέτρων στο ισχύον νομικό πλαίσιο, ενώ στο κεφάλαιο VI θα συζητηθεί, επειδή συνιστά χωριστό ζήτημα, η ανάγκη για ένα νέο νομοθετικό μέσο.

59. Κατά πρώτον, ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στις διατάξεις του άρθρου 17 της οδηγίας 95/46/EK, άρθρο 14 παράγραφος 3 της οδηγίας 2002/58/EK και άρθρο 3 παράγραφος 3 στοιχείο γ) της οδηγίας 1999/5/EK. Το άρθρο 14 παράγραφος 3 δίνει τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να θεσπίζουν

μέτρα που να εξασφαλίζουν ότι ο τερματικός εξοπλισμός είναι κατασκευασμένος κατά τρόπο συμβατό με το δικαίωμα των χρηστών να προστατεύουν και να ελέγχουν τη χρησιμοποίηση των προσωπικών τους δεδομένων, σύμφωνα με την οδηγία 1999/5/EK⁽¹⁾. Η οδηγία 1999/5/EK προβλέπει στο άρθρο 3 παράγραφος 3 στοιχείο γ) ότι η Επιτροπή μπορεί να αποφασίσει — με τη διαδικασία της επιτροπολογίας — ότι οι συσκευές ορισμένων κατηγοριών εξοπλισμού ή συγκεκριμένων τύπων, πρέπει να κατασκευάζονται κατά τέτοιο τρόπο ώστε να περιλαμβάνουν διασφαλίσεις της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και της ιδιωτικής ζωής του χρήστη και του συνδρομητή. Το άρθρο 3 παράγραφος 3 στοιχείο γ) της οδηγίας 1999/5/EK δεν έχει χρησιμοποιηθεί μέχρι τώρα.

60. Οι διατάξεις αυτές δίνουν στο νομοθέτη — σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο — τη δυνατότητα να ορίζει ότι πρέπει να περιλαμβάνονται στην κατασκευή συστημάτων RFID διασφαλίσεις για την προστασία της ιδιωτικής ζωής και των δεδομένων, μια έννοια η οποία είναι γνωστή ως «προστασία της ιδιωτικής ζωής εκ κατασκευής»⁽²⁾. Καλεί επίσης να γίνεται χρήση της βέλτιστης διαθέσιμης τεχνολογίας.

61. Προκειμένου να καταστεί υποχρεωτική η χρήση της έννοιας της «προστασίας της ιδιωτικής ζωής εκ κατασκευής», ο ΕΕΠΔ συστήνει στην Επιτροπή να χρησιμοποιεί τον μηχανισμό του άρθρου 3 παράγραφος 3 στοιχείο γ) της οδηγίας 1999/5/EK, κατόπιν διαβουλεύσεων με την ομάδα εμπειρογνομόνων RFID.

62. Κατά δεύτερον, είναι δυνατόν να εξειδικευθεί η εφαρμογή του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου για την RFID με τροποποιήσεις των ίδιων των οδηγιών. Όπως ελέχθη, η Επιτροπή υπέβαλε πρόσφατα πρόταση για την τροποποίηση της οδηγίας για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών η οποία περιέχει μια νέα διάταξη προς αυτή την κατεύθυνση. Ο ΕΕΠΔ επικροτεί αυτήν την πρώτη επιβεβαίωση της δυνατότητας εφαρμογής της οδηγίας στις εφαρμογές RFID. Ο ΕΕΠΔ θα ασχοληθεί με συγκεκριμένα ζητήματα που προκύπτουν από τη σχέση μεταξύ της οδηγίας για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και της RFID στη γνωμοδότηση του σχετικά με την πρόταση τροποποίησης, η οποία θα εκδοθεί στις αρχές του 2008.

63. Λαμβάνοντας υπόψη ότι η Επιτροπή δεν προβλέπει καμία τροποποίηση της οδηγίας για την προστασία των δεδομένων στο εγγύς μέλλον⁽³⁾, οι δυνατότητες προσδιορισμού προδιαγραφών σε σχέση με την εφαρμογή του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου για την RFID είναι περιορισμένες.

VI. ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΕΙΔΙΚΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ RFID;

Προθέσεις της Επιτροπής

64. Η ανακοίνωση⁽⁴⁾ τονίζει τη σημασία της ασφάλειας και προστασίας της ιδιωτικής ζωής εκ κατασκευής. Ζητεί επίσης τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων. Το κύριο αποτέλεσμα των δραστηριοτήτων της Επιτροπής θα είναι μια «σύσταση

⁽¹⁾ Και σύμφωνα με την απόφαση 87/95/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 1986, για την τυποποίηση στον τομέα της τεχνολογίας των πληροφοριών και των τηλεπικοινωνιών (ΕΕ L 36 της 7.2.1987, σ. 31).

⁽²⁾ Βλέπε κεφάλαιο IV.

⁽³⁾ Ο ΕΕΠΔ υποστηρίζει αυτή την προσέγγιση, βλέπε σημείο 64.

⁽⁴⁾ Βλέπε σημείο 4.1 της ανακοίνωσης.

όπου θα καθορίζεται το σύνολο των αρχών που θα πρέπει να εφαρμόζονται οι δημόσιες αρχές και άλλοι ενδιαφερόμενοι όσον αφορά τη χρήση RFID». Η σύσταση θα εκδοθεί πιθανώς την άνοιξη του 2008. Οι φιλοδοξίες νομοθετικού περιεχομένου που αναφέρονται στην ανακοίνωση αφορούν δύο βήματα. Η Επιτροπή:

- θα εξετάσει τις κατάλληλες διατάξεις για την RFID στην προσεχή πρόταση τροποποίησης της οδηγίας για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Όπως προαναφέρθηκε, η Επιτροπή έχει προτείνει μια τέτοιου είδους τροποποίηση της οδηγίας για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών τον Νοέμβριο του 2007, επιβεβαιώνοντας τη δυνατότητα εφαρμογής της οδηγίας στις εφαρμογές RFID ⁽¹⁾, αλλά χωρίς να προτείνει να επεκταθεί και στα ιδιωτικά δίκτυα το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών,
  - θα αξιολογήσει την ανάγκη ανάληψης περαιτέρω νομοθετικών βημάτων για τη διασφάλιση της προστασίας των δεδομένων και της ιδιωτικής ζωής.
65. Με δεδομένη αυτή την πολιτική, μπορεί να αναμένεται ότι η Επιτροπή δεν έχει την πρόθεση —τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα— να προτείνει νέα ειδική νομοθεσία για τη διασφάλιση της προστασίας των δεδομένων και της ιδιωτικής ζωής στον τομέα RFID.

Παράμετροι για το νομοθέτη

66. Στη γνωμοδότηση του για την ανακοίνωση σχετικά με την οδηγία για την προστασία των δεδομένων, ο ΕΕΠΔ σκιαγράφησε μερικές νομοθετικές δραστηριότητες που αφορούν την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων και οι οποίες συνοψίζονται κατωτέρω:
- κατά πρώτον, θα πρέπει να διατηρηθούν οι βασικές αρχές της προστασίας των δεδομένων: «Δεν χρειάζονται νέες αρχές, αλλά υπάρχει σαφής ανάγκη για άλλες διοικητικές διευθετήσεις, οι οποίες θα είναι αφενός ουσιαστικές και αρμόζουσες για μια δικτυωμένη κοινωνία και αφετέρου θα ελαχιστοποιούν τις διοικητικές δαπάνες» ⁽²⁾,
  - κατά δεύτερον, οι νομοθετικές προτάσεις πρέπει να υποβάλλονται μόνο εάν αποδεικνύεται επαρκώς η αναγκαιότητα και η αναλογικότητα. Για αυτό τον λόγο, δεν θα πρέπει να αλλάξει βραχυπρόθεσμα το γενικό νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία των δεδομένων,
  - κατά τρίτον, οι συνεχείς εξελίξεις στην κοινωνία ενδέχεται να οδηγήσουν σε ειδικά νομικά πλαίσια για την προσαρμογή των αρχών της οδηγίας για την προστασία των δεδομένων με τα θέματα που προκύπτουν λόγω συγκεκριμένων τεχνολογιών όπως η RFID. Είναι σαφές ότι και σε αυτό το

πλαίσιο πρέπει να πληρούνται οι όροι της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας.

67. Ως επόμενο βήμα είναι χρήσιμο να διευκρινιστούν οι προσδοκίες που πρέπει να αντιμετωπίσει ο νομοθέτης στον τομέα της RFID:
- η νομοθεσία πρέπει να είναι ευέλικτη και να αφήνει περιθώρια για καινοτομίες και τεχνολογική ανάπτυξη. Αυτό σημαίνει ότι η νομοθεσία πρέπει να είναι αρκετά ουδέτερη από τεχνολογική άποψη,
  - κατά δεύτερον, η νομοθεσία πρέπει να παρέχει ασφάλεια δικαίου. Αυτό σημαίνει ότι η νομοθεσία πρέπει να είναι αρκετά συγκεκριμένη. Οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να γνωρίζουν επακριβώς τον τρόπο ρύθμισης των δραστηριοτήτων τους,
  - κατά τρίτον, η νομοθεσία πρέπει να προστατεύει αποτελεσματικά όλα τα θεμιτά συμφέροντα που διακυβεύονται. Αυτό απαιτεί, σε κάθε περίπτωση, την επιβολή του νόμου και τον σαφή προσδιορισμό των ευθυνών: δηλαδή ποιο μέρος είναι υπεύθυνο για ποια δραστηριότητα ⁽³⁾. Οι απαιτήσεις αυτές αποτελούν ακόμα πιο κυρίαρχη πτυχή όταν διακυβεύονται η προστασία της ιδιωτικής ζωής και των δεδομένων, τα θεμελιώδη δικαιώματα του ατόμου στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών και του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Γνωμοδότηση του ΕΕΠΔ

68. Για τον ΕΕΠΔ είναι σαφές ότι δεν χρειάζεται όλες οι τεχνολογικές εξελίξεις να προκαλούν την αντίδραση του ευρωπαίου νομοθέτη. Οι τεχνολογικές εξελίξεις μπορούν να είναι ταχείες, ενώ η θέσπιση και η θέση σε ισχύ της νομοθεσίας απαιτεί χρόνο και πρέπει να έχει το χρόνο της. Η νομοθεσία πρέπει να είναι το αποτέλεσμα εξισορρόπησης όλων των διακυβευόμενων συμφερόντων. Όταν δε επιλέγεται το μέσο της οδηγίας, απαιτείται ακόμα περισσότερος χρόνος, δεδομένου ότι οι οδηγίες πρέπει να μεταφερθούν πλήρως στα νομικά καθεστώτα των κρατών μελών.
69. Ωστόσο, η RFID δεν αποτελεί απλώς μία ακόμα τεχνολογική εξέλιξη όπως έχει υπογραμμιστεί σε διάφορα σημεία της παρούσας γνωμοδότησης. Η ανακοίνωση αναφέρεται στην RFID ως πύλη εισόδου σε μια νέα φάση ανάπτυξης της κοινωνίας της πληροφορίας, που συχνά αναφέρεται ως «το Διαδύκτιο των πραγμάτων» και οι ετικέτες RFID θα αποτελέσουν βασικά στοιχεία των συστημάτων «ευφυούς περιβάλλοντος». Τα περιβάλλοντα αυτά είναι επίσης σημαντικά βήματα στην ανάπτυξη αυτού που συχνά αποκαλείται «κοινωνία της παρακολούθησης» ⁽⁴⁾. Ενώπιον αυτής της κατάστασης μπορεί να δικαιολογηθεί η ανάληψη νομοθετικής δράσης στον τομέα RFID. Η RFID μπορεί να επιφέρει μια ποιοτική αλλαγή.

⁽¹⁾ Βλέπε το προτεινόμενο νέο άρθρο 3 της οδηγίας 2002/58/ΕΚ.

⁽²⁾ Σημείο 24 της γνωμοδότησης για την ανακοίνωση σχετικά με την οδηγία για την προστασία δεδομένων.

⁽³⁾ Στο πλαίσιο της προστασίας των δεδομένων, αυτό σημαίνει τον προσδιορισμό του «υπεύθυνου επεξεργασίας δεδομένων».

⁽⁴⁾ Αυτό το μήνυμα επαναλήφθηκε σε δήλωση των ευρωπαϊκών αρχών προστασίας των δεδομένων η οποία εκδόθηκε στις 2 Νοεμβρίου 2006 στο Λονδίνο και είναι διαθέσιμη στον δικτυακό τόπο του ΕΕΔΠ: <http://www.edps.europa.eu/EDPSWEB/edps/lang/en/pid/51>

70. Υπό αυτή την οπτική, ο ΕΕΠΔ συνιστά να εξεταστεί το ενδεχόμενο θέσπισης (μιας πρότασης) κοινοτικής νομοθεσίας για τη ρύθμιση των βασικών θεμάτων της χρήσης RFID σε σχετικούς τομείς, σε περίπτωση που δεν ευοδωθεί η κατάλληλη εφαρμογή του ισχύοντος νομικού πλαισίου. Αφού τεθεί σε ισχύ, το εν λόγω νομοθετικό μέτρο πρέπει να θεωρηθεί ως «ειδικός νόμος» έναντι του γενικού πλαισίου προστασίας των δεδομένων.
71. Η θέσπιση αυτής της νομοθετικής πράξης θα έχει τα εξής πλεονεκτήματα:
- η πράξη μπορεί να καθορίζει τις ουσιαστικές παραμέτρους των μηχανισμών αυτορρύθμισης,
  - η προοπτική της θέσπισης νομοθετικής πράξης μπορεί να αποδειχθεί ισχυρό κίνητρο προκειμένου οι ενδιαφερόμενοι να συστήσουν μηχανισμούς αυτορρύθμισης που προσφέρουν επακριβή προστασία.
72. Με στόχο να καταστεί πιο πρακτική, μπορεί να ζητηθεί από την Επιτροπή να εκπονήσει ένα έγγραφο διαβούλευσης σχετικά με τα υπέρ και τα κατά της συγκεκριμένης πράξης, καθώς και τα κύρια στοιχεία της. Φυσικά, οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να κληθούν να συμβάλλουν σε αυτές τις διαβουλεύσεις. Ομοίως μπορεί να συμμετάσχει και η ομάδα του άρθρου 29.

Πιθανές διατάξεις

73. Από την επέμβαση του νομοθέτη μπορεί να προκύψει ένα ειδικά προσαρμοσμένο νομικό πλαίσιο αποτελούμενο από ένα μίγμα ρυθμιστικών εργαλείων τα οποία θα διευκρινίζουν και θα συμπληρώνουν το ισχύον νομικό πλαίσιο. Αυτό το ειδικά προσαρμοσμένο νομικό πλαίσιο πρέπει να βασίζεται στις γνωστές αρχές της προστασίας των δεδομένων και να εστιάζεται στον καταμερισμό των ευθυνών και στην αποτελεσματικότητα των μηχανισμών ελέγχου.
74. Ένας συγκεκριμένος λόγος για τον οποίο μπορεί να χρειάζεται αυτή η ειδικά προσαρμοσμένη νομοθεσία σχετίζεται με το γεγονός ότι δεν εμπεριέχουν όλες οι εφαρμογές RFID επεξεργασία προσωπικών δεδομένων. Με άλλα λόγια, εάν οι εφαρμογές RFID δεν εμπεριέχουν επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, οι συμμετέχοντες στην κατασκευή και πώληση προϊόντων με δυνατότητα RFID δεν δεσμεύονται εκ του νόμου να εφαρμόσουν τεχνολογικά μέτρα αποτροπής της παρακολούθησης ή της εγκατάστασης αναγνώστων χωρίς δέουσα προειδοποίηση. Όμως, όπως καταδείχθηκε, κίνδυνοι για την ιδιωτική ζωή από την πιθανή παρακολούθηση προσώπων υπάρχουν και από αυτές τις εφαρμογές RFID και απαιτούν, κατά συνέπεια, τον ίδιο τύπο μέτρων προστασίας της ιδιωτικής ζωής. Αυτό ακριβώς μπορεί να συμβεί στην επισήμανση με ετικέτα σε επίπεδο αντικειμένου όσον αφορά τα καταναλωτικά προϊόντα πριν από το σημείο πώλησης. Εν ολίγοις, οι εφαρμογές RFID που δεν επεξεργάζονται προσωπικά δεδομένα μπορούν ωστόσο να απειλήσουν την ιδιωτική ζωή καθιστώντας δυνατή τη λαθραία παρακολούθηση και τη χρήση των πληροφοριών για καταχρηστικούς σκοπούς.

75. Ο ΕΕΠΔ θεωρεί ότι πρέπει να αποφευχθεί αυτή η ανεπιθύμητη έκβαση. Επειδή η ισχύουσα νομοθεσία εν μέρει —τουλάχιστον όσον αφορά τις εφαρμογές RFID που δεν επεξεργάζονται προσωπικά δεδομένα— αδυνατεί να αντιμετωπίσει αυτήν την απειλή κατά της ιδιωτικής ζωής και, λαμβάνοντας υπόψη τις ανεπάρκειες των λύσεων μη δεσμευτικών κανόνων, φαίνεται αναγκαίο να χρησιμοποιηθούν υποχρεωτικά νομοθετικά μέτρα προκειμένου να εξασφαλιστεί ικανοποιητικό αποτέλεσμα.

76. Τα μέτρα αυτά πρέπει σε κάθε περίπτωση:

- να προβλέπουν την αρχή της προαιρετικής συμμετοχής στο σημείο της πώλησης ως συγκεκριμένη και αναμφισβήτητη νομική υποχρέωση, μηδέ εξαιρουμένων των εφαρμογών RFID που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας για την προστασία των δεδομένων ⁽¹⁾,
- να εξασφαλίζουν την υποχρεωτική εγκατάσταση των εφαρμογών RFID με τα κατάλληλα τεχνικά στοιχεία ή την «προστασία της ιδιωτικής ζωής εκ κατασκευής».

VII. ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

77. Αν και η «εκ φύσεως διασυννοριακή» διάσταση των συστημάτων RFID εξετάζεται στην ανακοίνωση μόνο στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς, ο ΕΕΠΔ θεωρεί ότι η διάσταση αυτή πρέπει να εξεταστεί περισσότερο στο διεθνές επίπεδο. Σε ένα κατάστημα, τα συστήματα RFID είναι ήδη «διασυννοριακά», δεδομένου ότι η δραστηριότητα της ετικέτας μπορεί να μη σταματά στο σημείο της πώλησης. Στο επίπεδο του συνολικού συστήματος RFID, οι εν λόγω τεχνολογίες καθίστανται επίσης «διασυννοριακές» όταν μπορεί να πραγματοποιείται μεταφορά προσωπικών δεδομένων σε τρίτη χώρα, καθώς ο παραγωγός του επισήμασμένου αντικειμένου, που συνιστά μέρος του συστήματος RFID, έχει την έδρα του εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης ⁽²⁾.
78. Από ευρύτερη οπτική γωνία, η διαχείριση των βάσεων δεδομένων αναφοράς της RFID όσον αφορά την ταυτοποίηση αντιπροσωπεύει επίσης μια κρίσιμη πτυχή για την ορθή επιβολή του ευρωπαϊκού νομικού πλαισίου για την προστασία των δεδομένων. Ο ΕΕΠΔ προτρέπει να αναζητηθεί λύση καθώς είναι απαράδεκτη η περαιτέρω διάβρωση αυτού του πλαισίου.
79. Ο ΕΕΠΔ προβλέπει ότι το θέμα της διαχείρισης της RFID θα αποτελέσει σημαντική πρόκληση που θα απαιτήσει σημαντικές επενδύσεις. Θα πρέπει να βρεθεί το κατάλληλο φόρουμ διαπραγματεύσεων καθώς και η καταλληλότερη υποδομή διαχείρισης προκειμένου να εξασφαλιστεί ο πρέπων σεβασμός των δικαιωμάτων προστασίας των δεδομένων σε αυτές τις διεθνείς σφαίρες.

⁽¹⁾ Στο κεφάλαιο IV υποστηρίζεται ότι η αρχή της «προαιρετικής συμμετοχής» στο σημείο της πώλησης συνιστά νομική υποχρέωση που ήδη υφίσταται στο πλαίσιο της οδηγίας για την προστασία των δεδομένων.

⁽²⁾ Οι υποχρεώσεις που διέπουν τη μεταφορά προσωπικών δεδομένων περιλαμβάνονται στα άρθρα 25 και 26 της οδηγίας για την προστασία δεδομένων.

80. Με αυτή την προοπτική, ο ΕΕΠΔ καλεί την Επιτροπή να παρουσιάσει τις απόψεις της σχετικά με το ζήτημα της διαχείρισης, ενδεχομένως κατόπιν διαβουλεύσεων με την ομάδα ενδιαφερομένων για την RFID.

VIII. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

81. Ο ΕΕΠΔ επικροτεί την ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την RFID επειδή καλύπτει τα κύρια θέματα που προκύπτουν στο πλαίσιο της εγκατάστασης της τεχνολογίας RFID χωρίς να παραμελεί τα καθοριστικά θέματα που σχετίζονται με την προστασία της ιδιωτικής ζωής και των δεδομένων. Συμφωνεί με την άποψη ότι τα συστήματα RFID θα μπορούσαν να διαδραματίσουν βασικό ρόλο στην ανάπτυξη της κοινωνίας της πληροφορίας, καλούμενης συνήθως «Διαδίκτυο των πραγμάτων».

Διασαφήνιση των συνεπειών

82. Η ευρεία χρήση της τεχνολογίας RFID είναι απολύτως καινούργια και μπορεί να ασκήσει εκ βάθρων επίδραση στην κοινωνία μας και στην προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων μέσα στην κοινωνία, σε τομείς όπως η ιδιωτική ζωή και η προστασία των δεδομένων. Η RFID μπορεί να επιφέρει μια ποιοτική αλλαγή.

83. Μπορούν να διακριθούν πέντε βασικά θέματα για την ιδιωτική ζωή και την ασφάλεια:

- ο προσδιορισμός του υποκειμένου των δεδομένων,
- ο προσδιορισμός του ή των ελεγκτών των δεδομένων,
- ο περιορισμός της έννοιας της παραδοσιακής διάκρισης μεταξύ προσωπικής και δημόσιας σφαίρας,
- οι συνέπειες του μεγέθους και των φυσικών ιδιοτήτων των ετικετών RFID,
- η έλλειψη διαφάνειας στην επεξεργασία.

Προσδιορισμός των συνεπειών

84. Το γενικό νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία των δεδομένων όπως καθορίζεται στην οδηγία 95/46/EK ισχύει για την RFID, εφόσον τα δεδομένα που επεξεργάζονται τα συστήματα RFID εμπίπτουν στον ορισμό των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

85. Όσον αφορά την οδηγία για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών: η πρόταση της Επιτροπής, της 13ης Νοεμβρίου 2007, για τροποποίηση της οδηγίας περιέχει μια διάταξη που αποσκοπεί στο να διευκρινιστεί ότι η οδηγία πράγματι ισχύει για ορισμένες εφαρμογές RFID. Εντούτοις, άλλες βέβαιες εφαρμογές RFID ενδέχεται να μην καλύπτονται εξαιτίας του περιορισμού αυτής της οδηγίας στην επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε συνδυασμό με την παροχή διαθέσιμων στο κοινό ηλεκτρονικών επικοινωνιών σε δημόσια δίκτυα επικοινωνιών.

86. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων μπορεί να συμπληρωθεί από ένα φάσμα μέσων αυτορρύθμισης. Είναι σκόπιμο να αφιερώσει περιθώρια για αυτορρύθμιση, με την προϋπόθεση να:

— παρέχει συγκεκριμένη και πρακτική καθοδήγηση σχετικά με συγκεκριμένους τύπους εφαρμογών RFID,

— εξετάζει τα ειδικά θέματα και προβλήματα σχετικά με την προστασία των δεδομένων που προκύπτουν στο πλαίσιο των γενικών εφαρμογών RFID,

— συμβάλλει στην ενιαία και εναρμονισμένη εφαρμογή της οδηγίας για την προστασία των δεδομένων σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση,

— εφαρμόζεται από όλους τους ενδιαφερομένους.

87. Ο ΕΕΠΔ προτείνει να εκπονήσει η Επιτροπή, σε στενή συνεργασία με την ομάδα εμπειρογνομόνων RFID, ένα ή και περισσότερα έγγραφα που να παρέχουν σαφείς κατευθυντήριες γραμμές για το πώς να εφαρμοστεί το ισχύον νομικό πλαίσιο στο περιβάλλον RFID.

88. Η καθοδήγηση που καθορίζει τις αρχές που ισχύουν σε σχέση με τη χρήση της RFID πρέπει να είναι κατάλληλα επικεντρωμένη και να υιοθετηθεί μια ειδική ανά τομέα προσέγγιση. Πρέπει δε να προτείνει πρακτικές και αποτελεσματικές μεθόδους για την ανάπτυξη τεχνικών και προτύπων που θα μπορούν να συμβάλουν στη συμμόρφωση των συστημάτων RFID με το νομικό πλαίσιο για την προστασία των δεδομένων και που θα συνεπάγονται τη χρήση της τεχνολογίας με γνώμονα την «προστασία της ιδιωτικής ζωής εκ κατασκευής» (privacy by design).

89. Ο ΕΕΠΔ επικροτεί την προσέγγιση της Επιτροπής στην ανακοίνωσή της να προσυπογράψει την ιδέα εξαρχής προδιαγραφής και έγκρισης κριτηρίων σχεδιασμού.

90. Μολονότι ο ΕΕΠΔ θεωρεί ότι η αρχή της «προαιρετικής συμμετοχής» στο σημείο της πώλησης συνιστά νομική υποχρέωση που ήδη υφίσταται στο πλαίσιο της οδηγίας για την προστασία των δεδομένων για τις περισσότερες περιπτώσεις, η υποχρέωση αυτή πρέπει να αναφέρεται σαφώς στα μέσα αυτορρύθμισης.

Χρειάζονται ειδικοί κανόνες;

91. Προκειμένου να καταστεί υποχρεωτική η χρήση της έννοιας της «προστασίας της ιδιωτικής ζωής εκ κατασκευής», ο ΕΕΠΔ συστήνει στην Επιτροπή να χρησιμοποιεί τον μηχανισμό του άρθρου 3 παράγραφος 3 στοιχείο γ) της οδηγίας 1999/5/EK, κατόπιν διαβουλεύσεων με την ομάδα εμπειρογνομόνων RFID.

92. Ο ΕΕΠΔ συνιστά να εξεταστεί το ενδεχόμενο θέσπισης (μιας πρότασης) κοινοτικής νομοθεσίας για τη ρύθμιση των βασικών θεμάτων της χρήσης RFID σε σχετικούς τομείς, σε περίπτωση που δεν ευοδωθεί η κατάλληλη εφαρμογή του ισχύοντος νομικού πλαισίου. Αφού τεθεί σε ισχύ, το εν λόγω νομοθετικό μέτρο πρέπει να θεωρηθεί ως «ειδικός νόμος» έναντι του γενικού πλαισίου προστασίας των δεδομένων. Αυτό το νομοθετικό μέτρο πρέπει επίσης να καλύπτει τα μέληματα για την προστασία της ιδιωτικής ζωής και των δεδομένων που προκύπτουν για ορισμένες εφαρμογές RFID, όπως η επισήμανση αντικειμένου με ετικέτα πριν από το σημείο πώλησης, που μπορεί να μην περιλαμβάνει απαραίτητα την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων.

93. Η Επιτροπή πρέπει να εκπονήσει έγγραφο διαβούλευσης σχετικά με τα υπέρ και τα κατά της συγκεκριμένης νομοθετικής πράξης και τα κύρια στοιχεία αυτής.

94. Από την επέμβαση του νομοθέτη μπορεί να προκύψει ένα ειδικά προσαρμοσμένο νομικό πλαίσιο αποτελούμενο από ένα μίγμα ρυθμιστικών εργαλείων τα οποία θα διευκρινίζουν και θα συμπληρώνουν το ισχύον νομικό πλαίσιο. Τα μέτρα πρέπει σε κάθε περίπτωση:

— να προβλέπουν την αρχή της προαιρετικής συμμετοχής στο σημείο της πώλησης ως συγκεκριμένη και αναμφισβήτητη νομική υποχρέωση, μηδέ εξαιρουμένων των εφαρμογών RFID που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας για την προστασία των δεδομένων ⁽¹⁾,

— να εξασφαλίζουν την υποχρεωτική εγκατάσταση των εφαρμογών RFID με τα κατάλληλα τεχνικά στοιχεία ή την «προστασία της ιδιωτικής ζωής εκ κατασκευής».

Το θέμα της διαχείρισης

95. Ο ΕΕΠΔ καλεί την Επιτροπή να παρουσιάσει τις απόψεις της σχετικά με το θέμα της διαχείρισης, ενδεχομένως κατόπιν διαβουλεύσεων με την ομάδα ενδιαφερομένων για την RFID.

Βρυξέλλες, 20 Δεκεμβρίου 2007.

Peter HUSTINX

Ευρωπαίος Επόπτης Προστασίας Δεδομένων

⁽¹⁾ Στο κεφάλαιο IV υποστηρίζεται ότι η αρχή της «προαιρετικής συμμετοχής» στο σημείο της πώλησης συνιστά νομική υποχρέωση που ήδη υφίσταται στο πλαίσιο της οδηγίας για την προστασία των δεδομένων.